

СТАНОВИЩЕ

от проф. Мишел Салватор Израел, дм,
отдел „Физични фактори“ при
Дирекция „Аналитични и лабораторни дейности“, НЦОЗА

ОТНОСНО: *дисертационния труд на асистент Ирина Валериева Цекова, докторант на самостоятелна подготовка на тема „Характеристика на сменните режими на работа и риска за здравето в болничната помощ“*

Настоящото становище е изготвено въз основа на заповед № РД-68/11.02.2022 г. на директора на НЦОЗА, с която се определя състава на научното жури за провеждане защита на дисертационен труд на асистент Ирина Валериева Цекова, докторант на самостоятелна подготовка за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ по професионално направление 7.1. „Медицина“, по научната специалност „Хигиена“.

Представената дисертационна работа от асистент Ирина Валериева Цекова на тема: *„Характеристика на сменните режими на работа и риска за здравето в болничната помощ“*, с научен ръководител доц. Катя Вангелова, дб, съдържа 167 страници с раздели „Въведение“, „Литературен обзор“, „Цел и задачи“, „Контингент и методи“, „Резултати“, „Обсъждане“, „Приноси“ и „Литература“, следвани от задължителните части, изясняващи списъка на публикациите, участието в научни прояви, приложения и препоръки. Частите са конструирани в необходимия обем и съдържание. Литературният обзор е съставен върху анализ на 162 източника, които са пряко свързани с темата на дисертацията и доказват необходимостта и актуалността на поставените цели и задачи в дисертацията.

Дисертационният труд е изключително актуален, тъй като се отнася до медицинския персонал – лекари, специалисти по здравни грижи, които работят на различни сменни режими, особено свързано с натоварването по Covid – пандемията.

Целта на работата е *да се извърши оценка на характеристиките на сменните режими на работа, физиологичните промени и риска за здравето, при медицински специалисти, работещи в болничната помощ на гр. София*. Правилно е избран контингент само от гр. София при затрудненията, които имаме като учени да изследваме различни контингенти в страната. Изследваните лица са 2690 здравни работници от 19 заведения за болнична помощ.

Поставените задачи са логично подредени и водят до резултати, които обхващат проблема за риска от работа в сменен режим от различни страни – оценка на експозицията на работа при различни сменни режими, проследяване на промените в екскрецията на мелатонин и кортизол в слюнка, проучване на индивидуални и поведенчески реакции при работа на работещите в сменен режим, субективното усещане за здравното състояние на изследваните индивиди и накрая се завършва с реална оценка на риска на медицинския персонал, работещ при различни режими на труд и почивка. Всичко това (в този ред и обем) е едно сериозно изследване в областта на трудовата медицина, изключително полезно за настоящия момент и при съществуващите условия в световен мащаб.

Докторантката е разработила анкета за сменната работа и режимите на труд, освен че е използвана подобна методика и за субективна оценка на здравното състояние на работещите и оценката на качеството на съня и умората.

Използваните обективни методи за оценка, свързани с промените на екскрецията на мелатонин и кортизол в слюнка, изследването на качеството и количествените характеристики на съня, свързани с екскрецията на мелатонин, са много подходящи за достигане на целта, която докторантката си е поставила в дисертацията. Като се има предвид дългогодишния опит и научното признание на научния ѝ ръководител при подобни изследвания е ясно, че докторантката е насочвана в правилна посока, с цел да се постигне резултат, подходящ за оценка на риска на персонала, свързан с работа в сменни режими на труд.

Прави впечатление подредеността на работата при изпълнение на задачите, както и анализа на постигнатите резултати, прилаганата статистическа обработка на анкетните и други данни от изследването. Анализите са кратки, научно обосновани и конкретни към поставения проблем, който се анализира.

Изводите произлизат от резултатите и въпреки че са логични и очаквани, те дават количествена оценка за умората, за по-високия риск от сърдечно-съдови заболявания, ендокринни, психически, на стомашно-чревния тракт, както и на онкологични заболявания, свързани с вида труд и сменния режим на работа. Дискутира се влиянието на нарушението на съня като предиктор на цитираните заболявания, особено ако те са потенцирани от индивидуални фактори, като тютюнопушене, редовно приемане на алкохол и други.

Научните приноси са свързани основно с оценката на екскрецията на мелатонин и оценката на стреса при здравните работници, работещи в сменен режим. Подобни изследвания има у нас в различни области на индустрията, за медицински персонал – само във физиотерапията, извършени от научния ръководител доц. Катя Вангелова, но няма данни за медицинския персонал в клиничната практика.

Важен научно-практически принос на дисертацията е оценката на риска на здравния персонал в клиниките, работещ на сменни режими, както и препоръките, които са изброени в дисертацията за намаляване на този риск.

В заключение, Ирина Валериева Цекова е представила дисертационен труд, който е много актуален, извършен съгласно изискванията за едно сериозно научно изследване на риска на персонал, който в момента е застрашен по отношение на редица заболявания на сърдечно-съдовата, ендокринната, централната нервна система, на стомашно-чревния тракт. Рискът нараства поради сменната работа на здравните работници и това ясно е проследено при проведеното проучване.

Ирина Цекова има публикации в областта, участва активно и в научни форуми, където е представяла постигнатите резултати.

Поради казаното по-горе **ще гласувам убедено положително за присъждането на образователната и научна степен „Доктор“** на асистент Ирина Валериева Цекова, докторант на самостоятелна подготовка, по професионално направление 7.1. „Медицина“, по научната специалност „Хигиена“. Приканвам и другите членове на НЖ да гласуват положително.

гр. София
08.03.2022 г.

Подпис:
(проф. М. Израел, дм)